วัดเพลง (ร้าง)

ชื่อแหล่ง : วัดเพลง (ร้าง)

ที่ตั้ง : บ้านท่าแจ ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

เส้นทางเข้าสู่แหล่ง : จากราชบุรีใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) ไปทางกรุงเทพฯ แหล่งจะตั้งอยู่บริเวณหลังปั้มน้ำมัน ป.ต.ท.ทางด้านซ้ายมือก่อนถึงสะพานศิริลักขณ์ประมาณ 500 เมตร

สภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม :

สภาพภูมิศาสตร์ : สถานที่ตั้งวัดเป็นพื้นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง

แหล่งน้ำ : วัดตั้งอยู่ทางด้านตะวันตกของแม่น้ำแม่กลองห่างออกไปประมาณ 500 เมตร มีลำคลองขนาดเล็กไหลผ่านทางด้านทิศเหนือ

ประวัติ :

วัดเพลง เป็นวัดร้างมีเนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง เดิมเรียกว่า “วัดเพรง “ ซึ่งคำว่า “ เพรง “ หมายความว่า เก่าแก่ ต่อมามีการเรียกเพี้ยนไปเป็น “ เพลง “ โดยมีคำบอกเล่าสนับสนุนว่า ในวันดีคืนดีจะได้ยินเสียงเพลงดังแว่วออกมาจากบริเวณวัด จึงเรียกกันว่า วัดเพลง อ.มานิต วัลลิโภดม อดีตหัวหน้ากองโบราณคดี กรมศิลปากร ได้บันทึกไว้อีกชื่อหนึ่งว่า “ วัดโพธิ์เขียว “

ในปีพุทธศักราช 2497 กองโบราณคดี กรมศิลปากร ได้ดำเนินการขุดค้นบริเวณวัดเพลง (ร้าง) โดยเริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ.2497 พบหลักฐานทางด้านโบราณคดีหลายชนิด จากบันทึกการขุดค้นสรุปได้ว่า ซากโบราณสถานเป็นเจดีย์รูปสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสองฐานกว้างด้านละ 11 เมตร สูงโดยประมาณ 22 เมตรเศษ สภาพชำรุด ยอดหักเหลืออยู่เพียงชั้นบัลลังก์องค์เจดีย์แตกร้าวมีรอยขุดเจาะหลายแห่ง ที่ฐานทักษิณชั้นที่ 4 ด้านตะวันออกถูกเจาะเป็นช่องกว้างขนาดสองคนเข้าออกหลีกกันได้สบาย ภายในก่ออิฐแบ่งออกเป็นห้อง 4 ห้อง แต่ละห้องกว้างยาว 1.50 เมตร สูงโดยประมาณ 2 เมตร จากการขุดที่ห้องหรือกรุทางมุมตะวันออกเฉียงใต้ของฐานทักษิณชั้นที่ 4 ลึกลงไปประมาณ 6 เมตร พบหินทรายแดงรูปสามเหลี่ยมมน สลักเป็นพระปางสมาธิมีเรือนแก้วทั้งสองด้านลักษณะคล้ายกับพระพุทธรูปที่สลักบนทับหลังกำแพงรอบล้อมปรางค์ประธานวัดมหาธาตุ จ.ราชบุรี หินทรายแดงสลักรูปพระพุทธรูปนี้ตั้งอยู่บนก้อนแลงสี่เหลี่ยมขนาดยาว 45 ซม. กว้าง 38.05 ซม.หนา 2 ซม. มีรอยยาปูนผนึกไว้เมื่อเซาะเปิดก้อนแลงออกพบว่ากลางก้อนแลงเป็นหลุมมีผอบทองคำ หรือสุวรรณกรัณฑ์ทรงกลมขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 3 ซม.

สำนักศิลปากรที่ 1 ราชบุรี

ภายในผอบทองคำมีพระบรมสารีริกธาตุขนาดเมล็ดพันธุ์ผักกาด 3 องค์ (ปัจจุบันประดิษฐานที่วัดมหาธาตุ) นอกจากนั้นยังพบโบราณวัตถุอีกหลายๆ อย่าง เช่น ชิ้นส่วนพระพุทธรูปหินทรายแดง เศษภาชนะดินเผา

ปัจจุบันโบราณสถานวัดเพลง (ร้าง) ตั้งอยู่ห่างจากถนนเพชรเกษมสายเลี่ยงเมืองห่างออกไปทางด้านทิศเหนือประมาณ 150 เมตร โดยด้านหน้าที่ติดกับถนนมีปั๊มน้ำมัน ป.ต.ท. ตั้งอยู่ขวางอยู่ ทางด้านตะวันตกเป็นอาคารอู่ซ่อมรถ ทางด้านเหนือมีลำคลองเล็กๆ ซึ่งอยู่ติดกับโรงโอ่ง

หลักฐานทางด้านโบราณคดี :

เจดีย์ ลักษณะเป็นซากโบราณสถานมีต้นไม้ขนาดใหญ่และเล็กขึ้นปกคลุม ส่วนยอดของเนินสูงประมาณ 3 เมตร บนตัวโบราณสถานมีก้อนอิฐขนาดใหญ่กระจัดกระจายอยู่โดยทั่วไป ส่วนบนของโบราณสถานพังลงมาจนไม่สามารถบอกลักษณะเดิมได้ ตรงกลางเป็นหลุมขนาดใหญ่ มีส่วนของฐานเจดีย์ก่ออิฐถือปูนเรียงซ้อนกันเป็นชั้นๆ อยู่บริเวณมุมทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือพบฐานโบราณสถานรูปสี่เหลี่ยมหักล้มลงมากองอยู่ ซึ่งบางส่วนมีร่องรอยของปูนฉาบติดอยู่ด้วย นอกจากนั้นยังพบก้อนศิลาแลงขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นส่วนของฐานโบราณสถานกระจัดกระจายปะปนอยู่กับเศษอิฐจำนวนหนึ่ง จากการสำรวจรอบๆบริเวณองค์เจดีย์ พบชิ้นส่วนพระพุทธรูปหินทรายแดงจำนวนหนึ่ง ส่วนทางด้านเหนือซึ่งติดกับลำคลองขนาดเล็กที่เชื่อมต่อมาจากแม่น้ำแม่กลองพบร่องรอยของแนวเรียงอิฐ สันนิษฐานว่าอาจจะเป็นศาลาท่าน้ำซึ่งบริเวณนี้พบเศษกระเบื้องดินเผากระจัดกระจายอยู่ทั่วไป นอกจากนั้นยังพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาจำนวนหนึ่ง

ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบส่วนใหญ่เป็น ภาชนะดินเผาเนื้อดินค่อนข้างหยาบ พบทั้งแบบผิวเรียบและแบบที่มีการตกแต่งผิวด้วยลายกดประทับ แบบหม้อทะนนหรือหม้อตาล นอกจากนั้นยังพบชิ้นส่วนของเตาเชิงกราน

ภาชนะดินเผาเนื้อแกร่งที่พบบริเวณวัดเพลงจะเป็นชิ้นส่วนของไหหรือโอ่ง บางชิ้นมีการเคลือบผิวภายนอกด้วยสีน้ำตาล หรือเคลือบเขียว และเศษภาชนะดินเผาแบบเครื่องถ้วยจีน เนื้อสีขาวแกร่ง มีการเขียนสีน้ำเงินใต้เคลือบแบบเครื่องลายคราม บางชิ้นด้านในจะเป็นสีขาวเขียนลายสีน้ำเงินใต้เคลือบผิวด้านนอกเคลือบสีน้ำตาล ส่วนใหญ่จะเป็นภาชนะประเภท ถ้วย

สำนักศิลปากรที่ 1 ราชบุรี

การกำหนดอายุสมัย : สมัยกรุงศรีอยุธยา

การประกาศขึ้นทะเบียน : ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 112 ตอนพิเศษ 39 ง วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2538 พื้นที่โบราณสถานโดยประมาณ 3 ไร่ 1 งาน 67.88 ตารางวา

รูปแบบของแหล่งโบราณคดี : วัดร้างพื้นที่บางส่วนกรมศาสนาให้เอกชนเช่าที่ดินดำเนินกิจการ

วันเวลาที่ปฏิบัติงาน : สำรวจ 24 มิ.ย.41 บันทึก 25 มิ.ย.41

ผู้สำรวจ/บันทึกข้อมูล : น.ส.พยุง วงษ์น้อย นายเดชา สุดสวาท และน.ส.สุริยา สุวรรณนิมิตร

ที่มาของข้อมูล : *อย่าให้ต้องเสียใจภายหลัง เมื่อสูญเสียพระบรมธาตุเจดีย์ วัดเพรงร้างที่ราชบุรี* . ทันทิตย์ ชอบธรรม . ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 15 ฉบับที่ 12 ตุลาคม , 2537

โบราณสถานที่ยังมิได้ขึ้นทะเบียนเล่ม 2 . โครงการสำรวจขึ้นทะเบียนโบราณสถานเร่งด่วน กองโบราณคดี กรมศิลปากร,2533

สำนักศิลปากรที่ 1 ราชบุรี

หน้า ๙
เล่ม ๑๑๒ ตอนพิเศษ ๓๕ ง ราชกิจจานุเบกษา ๖ ตุลาคม ๒๕๓๘

ประกาศกรมศิลปากร

เรื่อง ขึ้นทะเบียนและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ อธิบดีกรมศิลปากรจึงประกาศขึ้นทะเบียนและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานในเขตท้องที่จังหวัดต่างๆ ดังนี้

๑. โบราณสถานคลังเก็บฝิ่น ถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พื้นที่โบราณสถานประมาณ ๓ งาน ๐.๕ ตารางวา

๒. โบราณสถานวัดเพลง (ร้าง) บ้านท่าแซ ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี พื้นที่โบราณสถานประมาณ ๓ ไร่ ๑ งาน ๖๗.๔๘ ตารางวา

๓. โบราณสถานวัดหน้าพระธาตุ บ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

๓.๑ พระอุโบสถเก่า พื้นที่โบราณสถานประมาณ ๑ ไร่ ๙๕ ตารางวา

๓.๒ หอไตร พื้นที่โบราณสถานประมาณ ๑ ไร่ ๒ งาน ๖๖ ตารางวา

๔. โบราณสถานเจดีย์เก่าวัดเก่ง โรงพยาบาลระยอง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พื้นที่โบราณสถานประมาณ ๑ งาน ๕๗.๔๐ ตารางวา

๕. โบราณสถานสำนักงานที่ดินจังหวัดเพชรบุรี (หลังเก่า) อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี พื้นที่โบราณสถานประมาณ ๒ ไร่ ๒ งาน ๒๘ ตารางวา

๖. โบราณสถานวัดเขาเจดีย์ ตำบลบางสน อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร พื้นที่โบราณสถานประมาณ ๕๐ ไร่ ๒ งาน ๒๗ ตารางวา

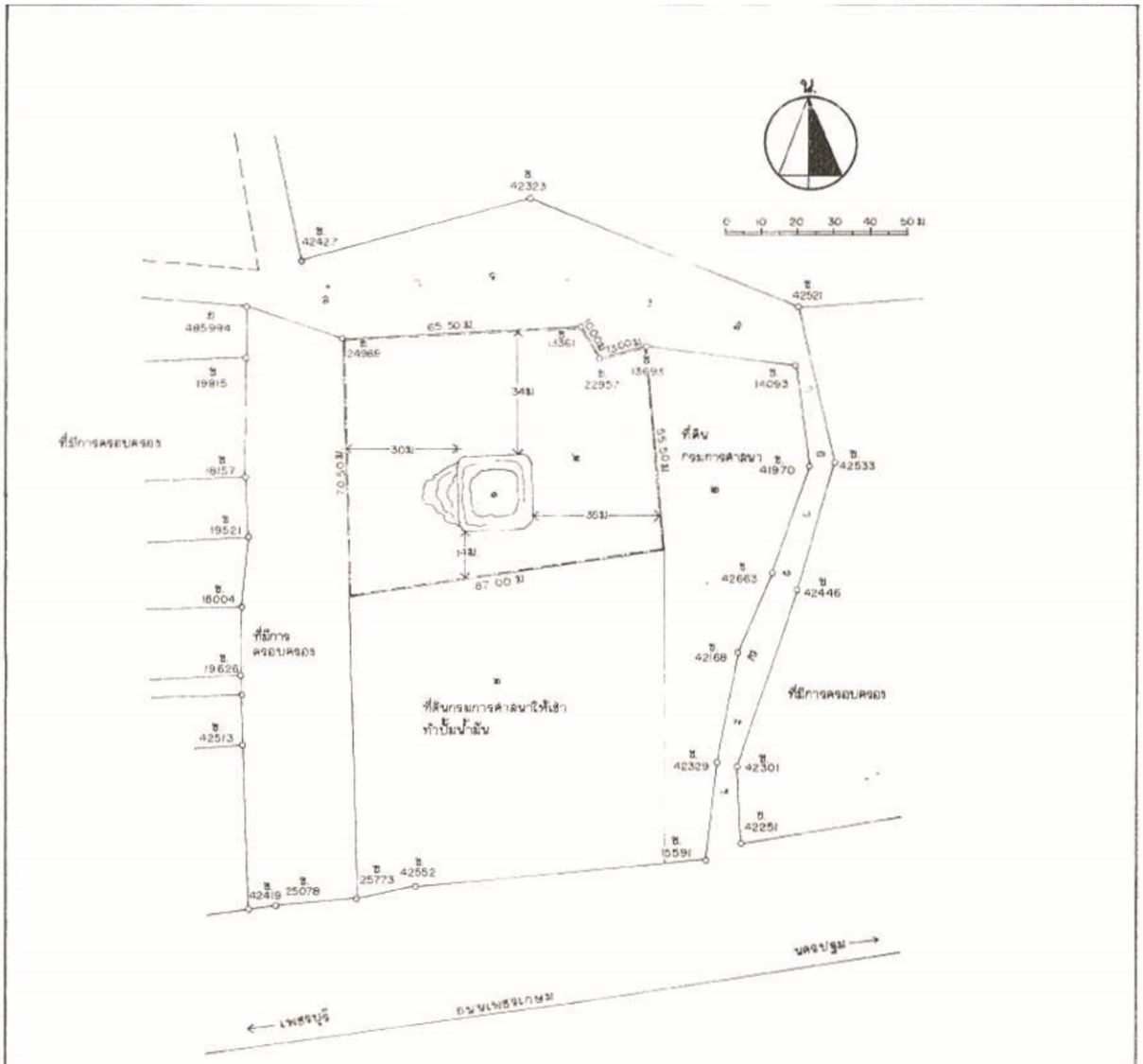

แผนผังโบราณสถานวัดเพลง (ร้าง) บ้านท่าแจ ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี มาตราส่วน 1:1000	สำรวจ	สุรพงษ์ , อดุลย์ , งาม , ประคอง	15 มิ.ย. 2537
	เขียน	สุรพงษ์ สุรีโย	16 - 17 มิ.ย. 2537
	นักโบราณคดี		
	หน.หน่วยฯ 2		๒๗ มิ.ย. ๒๕๓๗
	หน.ฝ.ควบคุมฯ		๒๐ มิ.ย. ๒๕๓๗
	หน.ฝ.อนุรักษ์ฯ		
	ผอ.กบค		๒๙ ก.ย. ๓๗
	อธิบดี		๓ พ.ย. ๓๗

รายการ
๑ โบราณสถานเจดีย์วัดเพลง
๒ ที่ดินกรมการศาสนา
แนวเขตที่ดินโบราณสถาน เนื้อที่ ๓ ไร่ ๑ งาน ๖๗๔๔ ตารางวา

ภาพประกอบ:

เนินเจดีย์วัดเพรงร้าง ต.หน้าเมือง อ.เมือง จ.ราชบุรี

ฐานอิฐทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ขององค์เจดีย์

เนินเจดีย์วัดเพรงร้าง ต.หน้าเมือง อ.เมือง จ.ราชบุรี

แนวการก่ออิฐซึ่งเป็นส่วนของฐานเจดีย์ที่หักล้ม

เนินเจดีย์วัดเพรงร้าง ต.หน้าเมือง อ.เมือง จ.ราชบุรี